

Teabepäeva nimetus: Tartu Aiandus- ja Mesiduseltsi mesinike teabepäev

Koht ja aeg: Soola 1a Tartu, 08.11.2017.a.

Lektor: Aleksander Kilk, lektorileping nr PR-14-A.3-28

Kokkuvõtte teemal: Mesinik ja mesilaspere - teekond sügisest läbi talve kevadesse.

Mesilaste aastaring uueks hooajaks valmistumise mõttes algab augustis – ettavalmistused mesilaspere heaks talvitumiseks ning läbi talve tuleva tugeva ja terve hea meekorje võimega kevadise mesilaspere saamiseks. Augustikuu mesilaspere hea tervise ja arenguvõime tagamiseks tuleb aga mesilaspered tuua läbi suve augustini võimalikult hea tervise juures ja vähima haiguste või kahjurite koormaga? Selline mesilaspere suudab hästi talveks valmistuda ning ka hästi läbi talve kevadesse jõuda.

Mida peaks mesinik tegema, et hoida mesilaspere kevadest alates kuni talvitumiseks valmistumiseni võimalikult hea tervise juures? Mesilaspere kahjustavad eelkõige varroatoos koos viirushaigustega. Lisaks ohustavad mesilaste tervist bakter- ja seenhaigused ning nende tarusisene levik haudmekärgede või inventari kaudu. Piisav kärjevahetus on sealjuures väga oluline haiguste vältimiseks – talvitunud kärgedes ja vanades tumedates haudmekärgedes (nukukestade pinnal ja vahel) on palju erinevate haiguste, sealhulgas noseematoosi ja haudmehaiguste tekitajaid.

Klassikaline seisukoht on see, et kevad-suvel peaks mesinik laskma mesilasperel üles ehitada vähemalt 8-10 kärjepõhja, parem oleks 14-15 kärjepõhja ehk toota mesilaspere kohta vähemalt 1 kg uut vaha. Õigeaegne (või ka ennetav) laiendamine kärjepõhjaga aitab vältida ühtlasi ka sülemlemise kalduvust. Näiteks Talimaa mesila praktika kraini mesilastega on selline, kus ületalve jäävad ainult heledad kärjed, kevadel laiendatakse mesilasperesid ette, ennetades võimaliku ruumikitsikuse teket, ja lastakse üles ehitada 15-20 uut kärge. Selle tulemusena pole mesilas haudmehaigusi ega noseematoosi ja ka sülemlemist on väga vähe.

Augustikuu on mesilaspere aastaringi algus – nii arvavad paljud mesindusala spetsialistid. Põhjuseks on see, et augustis hakkavad kooruma need mesilased, kes peavad viima mesilaspere läbi talve järgmisse kevadesse. Mesinik saab sellesse protsessi teatud määral sekkudes kaasa aidata, et talvemesilased kooruksid võimalikult tervete ja tugevatena ning õigel ajal. Eesti tingimustes on paremini talvituvate mesilaste optimaalne koorumise ajavahemik 10.augustist kuni 15.septembrini – nende mesilaste keskmine suremus talvel on 11-12%. Mesilastest, kes kooruvad alates 25.juulist kuni 10.augustini, sureb talvitumisel keskmiselt 18%. Pärast 15.septembrit koorunud noortest mesilastest sureb talvitumise käigus keskmiselt 30-35%. Teises mõõtkavas on augustis koorunud mesilaste keskmine eluiga 200 päeva, septembris koorunudel 190 päeva ja oktoobrikuu mesilastel 160 päeva.

Mesilasperede koondamisel ja pesaruumide korrastamisel talvitumiseks valmistudes peaks talvepessa haudmega jääma võimalikult uued, käesoleval hooajal ülesehitatud kärjed. Eesti kärjemõõdu korral on talvepessa suurus kraini mesilastel tavaliselt 7-8 kärge, itaalia ja buckfast-mesilastel võib-olla veidi rohkem. Korpustarudes jäävad mesilaspered talvituma kas ühes või kahes korpuses vastavalt pere tugevusele, kärjemõõdule ja kasutatava mesilasrassi iseärasustele. Eesmärgiks on see, et talvituv mesilaspere kataks ja kasutaks võimalikult kõiki kärjetänavaid. Esialgse koondamise

juures võib sealjuures üsna palju mesilasi jääda lamavtarus vahelaua taha või korpustarus emeraldusvõre peal olevasse tarukorpusesse. Kuna aga enne külmade saabumist suurem osa suviseid mesilasi lendab tarust välja surema, siis mesilaste üldine hulk talveks väheneb ja mahub kenasti kitsamasse pesaruumi.

Talvepesa koondamisel tuleks liigsed kärjed pesaruumist eemaldada. Pesaruumi keskele jäävad 5-6 haudmega kärge, kus kärjes haudme kohal on piisava paksusega meevöö ehk 0,5-1,0 kg mett. Pesa ärtele jäävad kummalegi poole haudmekärgi mee- ja suirakärjed, mida nimetatakse ka kattekärgedeks. Kui koondamisel jääb osa kooruva haudmega kärgi üle, siis saab need tõsta otsalaua taha (mis on tarupõrandast kõrgemale tõstetud) ja katta need kärjed väljastpoolt lisa-otsalauaga. Samuti saab otsalaua taha tõsta mõned vähese meega kärjed, et mesilased sealt mee pesaruumi kärgedesse talvevarudele lisades ümber paigutaks.

Lisasööta antakse mesilastele enamasti 60% suhkrulahusena suhkruga ja vee suhtega 3:2. Suhkrulahust võib valmistada suhkruga segamisel nii sooja kui külma veega. Viimasel juhul võtab suhkruga lahustumine rohkem aega, kuid sööt lõhnab vähem ja põhjustab vähem peredevahelise varguse tekkimise võimalust. Esimese korruga orienteeruvalt augusti alguses võiks mesilasperele anda 4-6 l suhkrulahust. See mitte liiga suur kogus ergutab ühtlasi mesilasema munemist suurendama ja jätab haudme jaoks piisavalt ruumi. 9-10 päeva pärast saab anda järgmise söödakoguse. Kokku peaks söötmise järel olema mesilasperes vähemalt 20-25 kg mett ja lisaööta, et perel jätkuks toiduvarusid kevadeni. Sealjuures on kraini pere söödavajadus veidi väiksem itaalia ja buckfast-peredega võrreldes. Üldise hinnangu kohaselt peaks itaalia peredele andma ca 20 kg suhkrust valmistatud lisaööta, kraini peredele võib anda veidi vähem.

Söödanõud võiks mesilasperedele anda õhtul pärast mesilaste lendlust, et vältida või vähendada võimaliku peredevahelise varguse teket. Suhkrulahusele võib lisada pisut äädikat, samuti koirohu ekstrakti või tõmmist, mis aitab mesilaste seedimist korrast hoida. Ka tammekoore tõmmisel on mesilaste seedimist korrastav toime. Lisatakse võimaluse korral ka mikroelemente (näiteks koobaltit) sisaldavaid mesilastele sobivaid söödalisandeid.

Mesilaste talvepesa kate võiks sügise alguses olla kerge ja mitte liiga soe. Pidevate öökülmade saabumisel oktoobris võiks kontrollida, kas mesilased on tõmbunud pesaruumi või kas pesaruumis pole liiga palju (ja tühje) kärgi. Kui varroatoositõrjeks kasutati ravilinte või -ribasid, tuleks need enne talve saabumist välja võtta ja hävitada. Pärast sellist pesaruumi ülevaatust võib perele panna veidi soojema katte. On tähele pandud, et õhema talvekattega pered talvituvad enamasti puhtamalt ja rahulikumalt, kui võrrelda väga soojalt ja liiga umbselt kaetud mesilasperedega. Kuid kindlasti peab mesilasperele olema talveks tagatud piisavalt hea ventilatsioon, et liigne niiskus mesilaste talvitumist ei häiriks. Külma ei ole mesilastele probleemiks, kui neil on kasutada piisavas koguses kvaliteetset talvesööta.

Lamavtarus tuleks hea ventilatsiooni tagamiseks tõsta mõlemad otsalauad tarupõrandast ca 1 cm kõrgusele, pannes näiteks otsalaudade alla raamivaheliistud. Kui korpustarudes kasutatakse osaliselt või täielikult avatud võrkpõhjasid, siis on see ventilatsiooni jaoks piisavalt hea lahendus. Umbse tarupõhja korral võiks alumise korpuse tagaseina ja tarupõhja vahele panna näiteks soome papi tükid, et võimaldada õhuliikumine lennuava kaudu ja korpuse tagaseina alt. Tunnel-tarupõhja korral jäetakse eesmine lennuava talveks täiesti avatuks ja tagumine ava osalise kõrgusega või praokujuliselt avatuks. Hiirte tarrupääsu takistamiseks piiratakse lennuava kõrgust. Lennuava võiks ka olla talveks kaetud hiireriivi või hiiresiibriga, et takistada pahalaste sattumist tarru mesilaste talvitumist häirima ja kärgi rikkuma. Kui mesila piirkonnas esineb nugise või

rähnikahjustuse oht, siis võiks tarud ümbritseda metallvõrguga, mille silmasuurus on näiteks 15x15 mm kuni 25x25 mm. Plasttarude korral peaks võrk olema ka tarude all ja peal, et vältida nugiste võimalikku sissetungi ka sealt.

Üks sügistööde osa on kindlasti seotud varroatoositõrjega, millega võiks vajadusel alustada juba meevõtu järel paralleelselt talvise lisaööda andmisega. Järjest populaarsemaks on kujunenud oblikhappe gaasistamise või aurutamise seadmete kasutamine varroalestate tõrjel. Harvem kasutatakse sipelghappega tõrje meetodeid, kuna sellel juhul on mõnikord raske saavutada optimaalselt sipelghappe aurustamise intensiivsust tarus. Jahedamate ilmadega on sipelghappe aurustumine liiga aeglane ja selle tõttu ka mõju varroalestatele liiga pehme. Samas palavatel päikesepaistelisel päeval võib sipelghappe aurustumine olla liiga intensiivne ja kahjustada hauet ning eelkõige mesilasema. Oblikhappe kasutamisel ei ole üldiselt mesilasemade kahjustusi märgatud. Hooaja viimane varroatoositõrje tehakse tavaliselt oktoobrikuu teisel poolel või hiljem oblikhappe suhkru-vesilahuse tilgutamisega talvekobarasse kogunenud mesilastele, et veelgi vähendada ületalvituvate varroalestate arvukust järgmisel kevadel. See on eelduseks, et mesilaspere saab järgmisel hooajal algusest peale hästi areneda ja koguda hea meesaagi.

Talvel on mesinikul raske positiivselt mesilaspere ellu sekkuda või seda suunata. Mesilaspere on sellel ajal rahuseisundis, tarvitab minimaalselt talvesööta ja mesilaste „kulumine“ on aeglustunud. Kui aga mesilaste rahu on häiritud, siis suureneb söödakulu, hõreneb mesilaskobar ja võivad vallanduda mesilaste tervisehäired, näiteks kõhulahtisus või nosematoos. Seega on mesiniku ülesanne püüda tagada mesilastele talverahu väliste ärritajate võimaliku mõju eest. Sii kuuluvad tihaste või rähnide võimalikud ründed, nugistest rääkimata. Aga samuti tuleks talvel vältida intensiivseid inimeste või masinate liikumisi tarude lähedal, sest külmunud pinnase kaudu jõuavad need vibratsioonid tugevasti taruni ja ärritavad mesilasi. Ka mesilaste kuulatlemine kummivoolikuga taru lennuava kaudu oleks mõistlik alles alates veebruari lõpust, kui mesilaspere hakkab elavnema ja seal võib tekkida esimene haue. Veebruari lõpus või märtsis, soovitavalt pärast puhastuslendu tuleks mesinikul soodsa ilma korral tarru vaadata, et hinnata mesilaste söödavaru. Kui selgub, et mesilastel sööta napib, siis tuleks neile anda tarru pesalaele pudersööta. See võib nälja korral päästa mesilaspere või lisaöödana annab mesilasperele hea kevadise arenguhoo. Hästi talvitunud mesilaspere toob järgmisel mesindushooajal mesinikule rohkesti röömu ja tubli meesaagi.